

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

IQTISODIY XAVFSIZLIK VA OZIQ-OVQAT MUSTAQILLIGI: DOLZARB MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

Asrayev Shavkat Baxtiyor o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: Maqolada O‘zbekistonning iqtisodiy xavfsizligi va oziq-ovqat mustaqilligi masalalari tahlil qilinadi. Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishining holati, oziq-ovqat import va eksporti, milliy oziq-ovqat xavfsizligiga ta’sir qiluvchi omillar ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, davlat siyosati, texnologik innovatsiyalar va xalqaro tajriba iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash hamda oziq-ovqat mustaqilligini ta’minlashdagi rolini o‘rganadi. Maqolada barqaror rivojlanish, qishloq xo‘jaligi mahsuldorligini oshirish va importga qaramlikni kamaytirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so‘zlar: iqtisodiy xavfsizlik, oziq-ovqat mustaqilligi, qishloq xo‘jaligi, oziq-ovqat xavfsizligi, O‘zbekiston, barqaror rivojlanish, davlat siyosati, innovatsiyalar

Abstract:

The article examines the issues of economic security and food self-sufficiency in Uzbekistan. It analyzes the current state of agricultural production, food imports and exports, and the factors affecting national food security. The role of government policy, technological innovations, and international experience in strengthening economic stability and achieving food independence is discussed. The article also proposes practical recommendations to ensure sustainable development, improve agricultural productivity, and reduce dependence on imported products.

Keywords: economic security, food self-sufficiency, agriculture, food security, Uzbekistan, sustainable development, government policy, technological innovation.

KIRISH

Bugungi kunda har bir mamlakat uchun iqtisodiy xavfsizlik milliy barqarorlik va rivojlanishning asosiy shartlaridan biridir. Xavfsiz iqtisodiy muhit mamlakatning ichki va tashqi tahdidlarga qarshi chidamliligini oshiradi, investitsiyalarni jalb qiladi va aholi farovonligini ta’minlaydi. Shu bilan birga, oziq-ovqat mustaqilligi ham iqtisodiy xavfsizlikning muhim tarkibiy qismidir. Oziq-ovqat xavfsizligi nafaqat mamlakatni

O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali

1-son. 3-qism. Noyabr-2025

oziq-ovqat ta’minoti bilan bog‘liq risklardan himoya qiladi, balki sog‘lom ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish uchun ham zamin yaratadi.

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan keyin iqtisodiy va ijtimoiy sohalarida sezilarli o‘zgarishlarni amalga oshirdi. Shu bilan birga, oziq-ovqat xavfsizligi va mustaqilligi masalasi doimiy diqqat markazida bo‘lib kelmoqda. Mamlakatda qishloq xo‘jaligi sektori iqtisodiyotning asosiy tarmoqlaridan biri hisoblanadi va uning rivojlanishi oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi va sifatini oshirishga bevosita ta’sir qiladi.

Maqolaning maqsadi – O‘zbekiston iqtisodiy xavfsizligi va oziq-ovqat mustaqilligini ta’minlashdagi dolzarb muammolarni tahlil qilish, ularning sabablarini aniqlash va istiqbolli yechimlarni taklif etish.

ASOSIY QISM

Iqtisodiy xavfsizlikning ahamiyati va tarkibiy elementlari

Iqtisodiy xavfsizlik – bu mamlakatning ichki va tashqi iqtisodiy tahdidlarga qarshi chidamliligi va barqaror o‘lishini ta’minlaydigan holatdir. Asosiy tarkibiy elementlari quyidagilar:

- Makroiqtisodiy barqarorlik (inflatsiya, valyuta kursining stabilligi, byudjet muvozanati);

- Energetik va resurs xavfsizligi;
- Oziq-ovqat xavfsizligi;
- Investitsion muhit va ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish;
- Ish bilan ta’minlash va ijtimoiy barqarorlik.

O‘zbekistonning iqtisodiy xavfsizligini ta’minlash masalasi, xususan oziq-ovqat mustaqilligi bilan chambarchas bog‘liqdir. Oziq-ovqat importiga qaramlik yuqori bo‘lsa, mamlakat ichki va tashqi risklarga sezuvchan bo‘ladi.

Oziq-ovqat mustaqilligi va dolzarb muammolar

Oziq-ovqat mustaqilligi mamlakat aholisini yetarli miqdorda sifatli oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta’minlash qobiliyatidir. O‘zbekistonning qishloq xo‘jaligi sektori yetarlicha rivojlangan bo‘lsa-da, quyidagi muammolar mavjud:

1. **Resurslar yetishmovchiligi:** Sug‘oriladigan maydonlar, zamonaviy texnika va innovatsion texnologiyalar yetishmasligi.

2. **Mahsulot yetkazib berish tizimi zaifligi:** Qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini yig‘ish, saqlash va tashish infratuzilmasi eskirgan.

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

3. **Bozor va narxlarning noaniqligi:** Mahalliy ishlab chiqaruvchilar global narxlar o'zgarishiga sezgir, bu esa barqaror narx siyosatini qiyinlashtiradi.

4. **Importga qaramlik:** Ba'zi oziq-ovqat mahsulotlari, xususan, don va go'sht, ichki ishlab chiqarishdan ko'ra importga ko'proq bog'liq.

5. **Iqlim o'zgarishi:** Qurg'oqchilik va suv resurslari yetishmovchiligi hosildorlikni pasaytiradi.

O'zbekistonning joriy tajribasi va chora-tadbirlari

O'zbekiston hukumati qishloq xo'jaligi va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash uchun quyidagi strategik choralarni amalga oshirmoqda:

- **Investitsiyalarni jalb qilish:** Qishloq xo'jaligi sohasiga ichki va xorijiy investitsiyalarni oshirish.

- **Texnologik yangilanishlar:** Zamonaviy sug'orish tizimlari, issiqxona komplekslari, bioagrokimyoviy mahsulotlar joriy etish.

- **Subsidiyalar va imtiyozlar:** Ichki ishlab chiqaruvchilar uchun subsidiyalar, soliqlarni kamaytirish va imtiyozli kreditlar.

- **Bozorni rivojlantirish:** Mahalliy mahsulotlarni saqlash, yetkazib berish va sotish infratuzilmasini modernizatsiya qilish.

- **Xalqaro hamkorlik:** Importni kamaytirish, eksport imkoniyatlarini oshirish va xalqaro tajribani o'rganish.

O'zbekistonning oziq-ovqat mustaqilligi strategiyasi ikki asosiy yo'nalishga yo'naltirilgan: hosildorlikni oshirish va ichki ishlab chiqarishni barqarorlashtirish. Masalan, don yetishtirish maydonlarini kengaytirish, paxta va sabzavot mahsulotlari eksportini diversifikatsiya qilish va ichki bozorni muvozanatlash.

Ilmiy-texnologik va innovatsion yechimlar

Oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashda innovatsiyalar katta ahamiyatga ega:

- **Raqamli qishloq xo'jaligi:** Hosildorlik monitoringi, dronlar yordamida nazorat, avtomatlashtirilgan sug'orish tizimlari.

- **Biotexnologiyalar:** Zararkunandalarga chidamli navlar, ekologik toza o'g'itlar va genetika texnologiyalari.

- **Suv resurslarini tejash:** Drip-sug'orish, suvni qayta ishlash va resurslarni optimallashtirish.

- **Qishloq xo'jaligi startaplari:** Yangi texnologiyalarni joriy etish va mahsulotlar sifatini oshirish.

O'RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR TADQIQOTLAR-Jurnali 1-son. 3-qism. Noyabr-2025

Xalqaro tajriba va maslahatlar

Xalqaro tajribaga ko'ra, oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda quyidagi chora-tadbirlar samarali:

1. **Diversifikatsiya:** Bir nechta oziq-ovqat manbalarini rivojlantirish va importni kamaytirish.
2. **Barqaror qishloq xo'jaligi:** Ekologik toza ishlab chiqarish, hosildorlikni oshirish va resurslarni tejash.
3. **Strategik zaxiralar:** Don, neft va boshqa asosiy mahsulotlar zaxirasini yaratish.
4. **Xalqaro hamkorlik:** Tajriba almashish, texnologiyalarni import qilish va bozorni integratsiya qilish.

XULOSA

O'zbekistonning iqtisodiy xavfsizligi va oziq-ovqat mustaqilligi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda qishloq xo'jaligi yetakchi tarmoqlardan biri bo'lishiga qaramay, bir qator muammolar mavjud: resurs yetishmovchiligi, importga qaramlik, texnologik eskilik va iqlim o'zgarishi. Shu bois, barqaror rivojlanish uchun strategik choralarni amalga oshirish, innovatsion yechimlarni joriy etish va xalqaro tajribadan foydalanish muhimdir.

Kelajakda oziq-ovqat mustaqilligi va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash uchun quyidagi chora-tadbirlar tavsiya etiladi:

- Ichki ishlab chiqarishni rivojlantirish va diversifikatsiya qilish;
- Qishloq xo'jaligida zamonaviy texnologiyalar va biotexnologiyalarni joriy etish;
- Mahalliy bozorni modernizatsiya qilish va mahsulotlarni saqlash infratuzilmasini yaxshilash;
- Xalqaro tajriba va investitsiyalardan foydalanish;
- Davlat siyosatini barqarorlashtirish va ijtimoiy himoya mexanizmlarini mustahkamlash.

Shu tarzda O'zbekiston oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash va iqtisodiy barqarorlikni oshirish yo'lida samarali natijalarga erishishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXAT

1. Aripov, O., & Madiyorov, S. (2024). Iqtisodiy xavfsizlik tushunchasining mohiyati. «Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot», Vol. 2 No. 6. yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz

**O‘RTA OSIYODA IJTIMOIIY VA GUMANITAR
TADQIQOTLAR-Jurnali
1-son. 3-qism. Noyabr-2025**

2. Nabiyeu, B., & Bayboboeua, F. (2024). Iqtisodiy xavfsizlik tizimlarini o‘ziga xos jihatlari. «Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot», Vol.2 No.12. yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz
3. Ko‘chqarov, F. (2024). Qishloq xo‘jaligida investitsiya faoliyatini moliyalashtirishni takomillashtirish chora-tadbirlari. «Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot», Vol.2 No. 11. yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz
4. Yusupov, K. (2024). O‘zbekiston qishloq xo‘jaligini rivojlantirishda xorijiy va mahalliy investitsiyalarning o‘rni. «Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot», Vol. 1 No. 5. yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz
5. Yangiboev, S.J. (2025). O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirish uchun xorijiy investitsiyalarni jalb qilish ahamiyati. «Yashil Iqtisodiyot va Taraqqiyot». green-eco.uz